

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izbaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Shod slovanskega učiteljstva v Krakovem.

Od komiteja „Zjazdu slowiańskiego nauczycielstwa Kraków — 1910“ sem prejel to-le obvestilo:

Shod slovanskega učiteljstva, ki bi se moral vršiti v Krakovem od 10. do 14. avgusta t. l., se odlaga iz raznih vzrokov, ki nanje komité nima vpliva.

Shod se torej ne vrši. — Denar, ki je bil s priglaskem doposlan, se vsakemu vrne.

Kdaj in kje se vrši občni zbor Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji, javim čimprej učiteljskim organizacijam, ki so združene v zvezi, oziroma njih delegatom.

M. Hajný, tajnik Z. S. U. v A.

Odgovor dopisniku iz dežele v 30. številki „Učiteljskega Tovarisa“.

G. Radovednež želi, naj mu kaj povemo o „nezaslišnih škandalih in nekaznovanem učiteljstvu na Goriškem“; izkušal bodem, da mu z nekaterimi glavnimi potezami ustrezem.

Pri nas imamo črne janičarje, ki jih imenujejo novostrujarje. Pristaši te stranke bi radi v najkrajšem času zaslužili učiteljstvo ter iz učiteljev napravili podrepnike, iz učiteljice tercijalke. Ker se njih delo ne izvršuje tako naglo

kakor bi se moralo po njih proračunu, hočejo za eksemplari masakrirati na dobrem imenu sedaj enega, sedaj drugega učitelja; za premembo se zadirajo od časa do časa tudi v šolske oblasti in njih najuglednejše člane. Njih orožje je nesramna laž, obrekovanje, šuntanje i. t. d. Ko taki ljudje mečejo blato okolo sebe in pače večji del nesnage na njih lastne glave, se obračajo s pritožbami na šolske oblasti. Ko te preiščejo razne pritožbe, se prepričajo, da krivec ne tiči v sivi, ampak v črni suknji; dotični obtoženeec ostane nekaznovan, pravega krivca pa izroče knez nadškofjskemu ordinariatu, naj proti njemu potrebno ukrene. Kako težka kazen ga tam čaka, nam pričajo knez nadškofjeve besede na „mednarodnem Marijinem kongresu“. Taki slučajji se ponavljajo, a vedno z istim uspehom; učiteljstvo ostane nekaznovano, če kazni ni vredno, a tudi pravi krivec ostane nekaznovan in drugičkrat udari še z večjo silo po dotičnem učitelju. Ko ta noče spoznati v svojem lažnivem nasprotniku božjega namestnika ter se ogiblje njegovih govorov, je to „škandal“. Učitelj je „brezverec“, ker noče biti svojemu nasprotniku za hlapca; brezverec je, ker noče verovati, da iz lažnivih ust govori glas božjega namestnika.

Znano je, da duša potrebuje zdravega telesa. Šolski voditelj protestuje, če se katehet noče držati najprimitivnejših higieničnih pravil, ko je šolska mladina pod vodstvom in varstvom učiteljstva. Jetika zaporedoma pobira ljudi po občini; postala je bolezen, ki zahteva največ žrtev, a katehet tega ne upošteva, dasiravno ima v ustih tolikokrat ljubezen do bližnjega. Cerkevno oskrbnitvo se za to ne briga, da bi

od svoje strani potrebno ukrenilo. Ono skrbi za dušo; za zdravo telo se ne briga; za to moramo skrbeti drugi. In če šolski voditelj v tem oziru stori svojo dolžnost tudi proti fanatičnemu katehetu, ki je kot tak dolžan opustiti vsak škodljiv vpliv na zdravje šolske mladine, je to „nezaslišno“.

Učitelj je predsednik ali odbornik kateheta društva, ki želi prirediti veselico v dobrodelen namen. Odbor se posvetuje in sklepa o vzporedi. Večina želi tudi ples in zanj glasuje. Predsednik ni absolutist in odborniki mu niso za stafažo kakor pri nasprotnih družtvih; pustiti mora, da se izvrši sklep večine ali pa bi moral izstopiti iz odbora. Ne ostane mu nič drugega nego to, da deluje na racionalno izvršitev sklenjenega vzporeda. Pri seji je opozoril odbornike, naj pazijo, da ne bo prihajala šolska mladina k plesišču, ker nima tam nič opraviti. Pazil je sam od začetka do konca plesa, da so reditelji plesa zapodili proč vsakega otroka, ki je prišel k plesišču. Kaj naj učitelj kot društveni predsednik še stori? — In vendar je fanatični katehet raznesel, da bi bili otroci pozno v noč plesali. Branitelji vere so zahtevali, naj se obrekovani učitelj kaznuje, a učitelj je ostal nekaznovan, ker ni storil nič kaznivega. To so naši škandal! Če se dosedanja gonja nadaljuje, nastane tudi v goriškem učiteljstvu težnja po novih sredstvih, da se z združenimi močmi rešimo nesramnih obrekovalcev, ki imajo Boga na jeziku, a hudiča v srcu.

Vseslovenski narodno-radikalni abiturientski shod v Trstu

se vrši v dneh 26. in 27. avgusta v prostorih hotela „Balkan“. Shod prirede abiturienti in abiturientke gimnazij, učiteljski in realk. Vabimo pa našo napredno inteligenco, tovariše visokošolce in srednješolce; posebno pa pričakujemo udeležbe od strani naprednega učiteljstva.

P prvi dan bodo sledeči referati: 1. Narodno-radikalna struja — kulturna struja. 2. Slovenska žena. 3. Naloge slovenskega tehnika. 4. Razmerje učiteljstva do ostale inteligence. 5. Nova pota ljudske izobrazbe.

Drugi dan se vrši zborovanje po treh sekcijah: 1. gimnazijsko-realska, 2. ženska, 3. učiteljska sekcija. Zborovanja se vrše po § 2.

Oni tovariši in tovarišice, ki se udeležijo shoda, morejo dobiti brezplačno prenočišče v Trstu in istotako oni, ki pridejo že 27. avgusta v Ljubljano, tukaj. Ob priliki shoda priredi „Prosveta“ izlet v Trst, in sicer po državni železnici. Udeleženci izleta bodo imeli znižane cene. Kdor hoče uživati vse ugodnosti, ta se naj zglašil potem dopisnice na „Pripravljalni odbor za abiturientski shod, Ljubljana, Mestni dom. Pojasnila se dobe na isti naslov. Čas odhoda iz Ljubljane se pravočasno naznani.

Pripravljalni odbor.

LISTEK.

V Inomost.

Konrad Fink.

(Konec.)

Gora „Isel“.

Gora, visoka 750 m, je na južni strani mesta. Zanj so se bile vroče bitke v dneh od 11.—13. aprila 1809. (Torej ravno čez 100 let sem bil jaz tam.) Tukaj so naklestili tirolski kmetje pod vodstvom znanih prvoboriteljev (Hofer, Haspinger, Speckbacher) francosko-bavarsko armado.

Pot na goro je prav lepo in položno izvedena kakor naš Tivoli. Na vrhu, kjer je precejšnja ravnina, stoji Hoferjev spomenik, in sicer približno na onem mestu, kjer je vodil dne 12. apr. 1809. bitko.

Na visokem kamenitem podstavku stoji njegov bronast kip. Hofer je oblečen v preprostegega kmeta s širokokrajnim klobukom na glavi. V levi drži prapor, z desno pa kaže na sovražnika v dolini.

Na gori je tudi muzej domačega polka cesarskih lovcev. Tu vidiš ves njegov razvoj od prvega početka, razne spomine iz vojne, ki se jih je udeležil ta polk.

V prvem nadstropju so večinoma slike tirolskih kmetov, ki so se odlikovali v domačih vojnah, Radeckega uniforma, ki jo je nosil v bitki pri Novari, in uniforma ces. Ferdinanda I., ki je pribežal leta 1848. v Inomost zaradi dunajske vstaje.

Kraj muzeja je tudi paviljon, s katerega pregledaš vso krasno dolino z mestom. Velikosten razgled. Tedaj človek samo občuduje.

Šla sva nato doli v mesto, da si ogledava panoramo o bitki na gori „Isel“.

Panorama je v posebnem zidanem paviljonu. Približno v sredi je prostor za gledalce. Krogokrog pa je ogromna slika. Izdelal jo je slikar Zeno Diemar. Da si more čitatelj misliti, kako velika je ta slika, naj povem, da meri njena površina nad 1000 m².

Fulpmes.

Naslednji dan se odločiva v Stubaisko dolino. Imenuje se tako po istoimenskem potoku, ki izvira v stubaisko-ötztalskih Alpah in se izliva v Ino. Dolina je polna najlepših naravnih krasot. Globoko doli se vije potoček, na obeh straneh pa so prijazni grički, posejani z vasicami, v ozadju pa kipe proti nebu gigantski vrhunci centralnih Alp.

V to dolino drži od Inomosta posebna električna železnica. Ker je pot strma, se proga vije v serpentinah navzgor. Peljali smo se po dolgih zvutih predorih in čez visoke mostove, izmed katerih je najvišji 30 m. Med vožnjo smo imeli krasen razgled na gorske velikane in po dolini. Konec železnice je Fulpmes. — Tu sva ostala tri ure.

Kraj slovi zaradi krasne leže med gorami in ker je ta kraj točka, iz katerega drže pota do bližnjih gorskih vrhuncov. Najbližji je „Ferles“ ali „Waldtrastspitze“ 2715 m. Na vznožju sem nabral šopek pomladnih cvetic.

V Fulpmesu je živahna industrija z železnino. Večinoma izdelujejo kравje zvonce in takozvan „Bergsteigeisen“. V glavni delavnici je grozen ropot, iskre švigajo na vse strani, da človek ni varen.

Nekaj posebnega vidiš na hiši, kjer je izdelovalec škarij. Tam bereš na deski originalen napis:

„Den Lieben Gott, den laß ich Walten,
Ich mache Schärren und Schleife auch die Alten
Bangratz Mayr, Schärren-Schleifer-Meister“.

Tudi ortografija je originalna.

Ugajala mi je vlnudnost kmetskih otrok. Vsi, od belosrajčnika dalje, prav lepo pozdravljajo z „Grüß Gott“. Spomnil sem se, koliko je otrok pri nas, ki zbeže ob pogledu na tujca, o pozdravu še govora ni. Ko sem si ogledal nekaj vzornih živinskih hlevov, je bilo treba odriniti nazaj. Skoro sem se nekoliko oddahnil, ko sem videl okolo Inomosta nekaj ravnega sveta.

Weiherburg.

Istega dne popoldne sva šla na ravno nasprotno stran dopoldanskega izleta.

Na severni strani je, kakor sem že omenil, gorovje „Solstein“. Ob znožju kakih 300 metrov nad mestom je bolj položno pobočje, na katerem je mnogo vil in gradičev. Med njimi je tudi „Weiherburg“, lovski grad Maksimiljanov. Do teh vil drži iz Inomosta žična železnica. Glavno, kar ima tu obiskovalca, je krasen razgled. Z gore „Isel“ vidiš mesto in njegovo gorato ozadje s „Frau Hitt“ proti severu, tukaj pa ga vidiš proti jugu.

Menim, da ima gledalec s te strani večji užitek. Od tu se vidijo ledeniki in snežni vrhovi öztalskih Alp, ki so se kopali takrat v solnčnih žarkih.

Hall.

Naslednji dan popoldne sva se peljala v dve uri oddaljeno mesto Hall. Zvezano je z Inomostom z ozkotirno železnico, ki vozi do tja kake tričetrt ure.

Mesto je znano zaradi solin. Solina sicer ni v mestu, ampak dve uri severno v Solsteinu. Oddaleč se vidijo v mestu mogočne stavbe in na njih napis „K. k. Sudwerk“. Kupila sva si vstopnice, da si vso stvar ogledava. Vodil naju je uradnik, ki je imel ravno službo.

Proces je precej enostaven.

Solni kamen, ki ga kopljejo v solini, se zmeša takoj tam v rezervarjih s sladko vodo. V nji se sol raztopi. Ta nečista mešanica pride po podzemeljskih cevih v mestno salino. Tam napolnijo z njo velike ponve, kjer se segreje do 94 °C. Da ostane vsa toplota v ponvah, so krite čezinčez z deskami, le spodaj na eni strani se jih more odpreti. Sol kristalizira na površju in pada zaradi svoje teže na dno. Nato se izvleče iz ponev z lesenimi strgali. To sol zvožijo na „hutih“ na železne plošče. Tukaj se segreje do 120 °C, da izgubi vodo, s katero je še nasičena. Ko je dovolj suha, se stre v velike, trde kepe. Tako sol spravljajo v shrambo. Vozovi za prevažanje soli v shrambo so veliki in štirioglati. Ker spravljajo sol v shrambo z višine, vleče vozove lift navzgor. Izprazni se jih na ta način, da se odpre dno in sol pada

Izboljšanje plač ljudsko- školskih učiteljev mestne občine Trst.

V seji dne 29. julija t. l. je tržaški mestni svet zvišal komunalnim učiteljem in učiteljicam mesta in okolice plače po načrtu kot sledi:

	Letna plača	Petletnina (6)	Stanarina	Skupna plača za 1. 7. 1910	Dosedanja skupna plača
I. podučitelj z maturo (podučiteljica) z maturo	1000 (850)	—	—	1000 (850)	1000 (800)
II. podučitelj z izpitom usposob. (podučiteljica) z izpitom usposob.	1400 (1190)	—	—	1400 (1190)	1200 (980)
III. učitelj ob imenovanju (učiteljica) ob imenovanju	2000 (1700)	—	600 (510)	2600 (2210)	2200 (1830)
IV. učitelj z 1 petletnino (učiteljica) z 1 petletnino	2000 (1700)	300 (255)	700 (595)	3000 (2550)	2900 (2360)
V. ista z 2 petl.	2000 (1700)	600 (510)	800 (680)	3400 (2890)	3100 (2510)
VI. ista z 3 petl.	2000 (1700)	900 (765)	900 (765)	3800 (3230)	3300 (2660)
VII. ista z 4 petl.	2000 (1700)	1300 (1105)	900 (765)	4200 (3570)	3850 (3060)
VIII. ista z 5 petl.	2000 (1700)	1700 (1445)	900 (765)	4600 (3910)	4050 (3210)
IX. ista z 6 petl.	2000 (1700)	2100 (1785)	900 (765)	5000 (4250)	4250 (3360)

(Številke v oklepkih pomenijo prijemke podučiteljic in učiteljic, vsote se razumejo v kronah.)

Ti poviški (razvidni, če primerjamo dosedanjo plačo z novo regulirano) stopijo v veljavo z dnem 1. julija 1910 za vse aktivne učitelje tržaških občinskih ljudskih šol, medtem ko se jih za sedaj, t. j. do nadaljne določbe, ne bo šlo v pokojnino, in ostane za odmerjenje še vedno normalna prejšnja plača. To klavzulo je predlagal v mestnem svetu svetovalec Pittoni, in bila je tudi sprejeta.

Če primerjamo novo regulacijo učiteljskih plač z dosedanjimi določbami glede prejemkov ljudskoškolskih učiteljev, opazimo najprej, da so se odpravili takozvani plačilni razredi ter se je za učitelje in učiteljice določila ena edina temeljna plača. Avanzma tržaških učiteljev ni s tem odvisen od nobenih slučajev, plača raste od pet do pet let s petletninami (tri prve po 300 K, tri zadnje po 400 K) ter s stanarino. Glede stanarine je še omeniti, da jo uživajo

učitelji gorenje okolice v manjši odmeri, in sicer se je določilo stanarino na 500, 600, 700, 800 kron, za učiteljice na 425, 510, 595, 680 kron. Vendar sta bili izvzeti po predlogu šolske komisije iz gorenje okolice vasi Opčine in Katinara. Učitelji na šolah teh dveh vasi uživajo isto stanarino kot oni spodnje-okoliških šol (Barkovlje, Rojan, Škedenj, Sv. Ivan). Podučiteljem (podučiteljicam) v tržaški okolici pa se o d s e d a j n a p r e j n e b o v e č nakazala nobena odškodnina za stanarino, kot je to bilo dosedaj, izvzemši onim podučiteljem (podučiteljicam), ki jo že uživajo.

Petletnice so se štele dosedaj učiteljem od dneva izpita usposobljenosti naprej, učiteljicam od dneva imenovanja za učiteljice. Odsedaj naprej se to izenači, t. j. tudi učiteljem se bo štele petletnine od dneva imenovanja naprej.

Ta odločba seveda velja le za učitelje (in učiteljice), ki bodo imenovani od 1. julija naprej; učiteljem, ki so bili dosedaj že v službi, se računajo petletnine po prejšnjih določbah. Funkcijska doklada voditeljev ljudskih šol se je določila kot sledi: (za šole do 4. razredov — 200 K letnih, do 9 razredov — 400 K, do 10 razredov naprej — 600 K. Vzporednice se štejejo kot samostojni razredi.

To so v glavnem določbe nove regulacije plač ljudskoškolskih učiteljev Trsta in okolice.

Pri debati je prišlo v mestni seji na površje tudi vprašanje o zenačenju plač učiteljic z onimi učiteljev. Mnenja mestnih svetovalec so bila jako različna. Upoštevalo se je večinoma načelo: enako delo — enake plače! Vendar se je jemalo ozir na družinske razmere večjidel poročenih učiteljev. Slednjič je predlog pri glasovanju padel, v prvi vrsti, ker bi finance tržaške občine tega ne zmogle. Ipak se je v novi regulaciji določila učiteljicam višja percentuala negoli dosedaj. Plače učiteljic, petletnine in stanarina znašajo 85% učiteljskih prejemkov (prej 80%).

Sklepni račun o pravkar dovoljenih poviških je sicer razveseljav, vendar je kanila tudi nekatera grenka kapljica v kupo veselja. Ali za danes sklenemo z besedami občinskega svetovaleca Fiamina, ki je v oni seji dejal: „Pripoznavam, da pomenijo predložene določbe korak naprej v vprašanju izboljšanja gomotnega stanja občinskih učiteljev; ali le en sam korak!“

F. Pl.

Primorsko srednješolstvo I. 1909—10.

V minolem šol. letu 1909.—10. je bilo na Primorskem šestnajst srednjih šol, ki jih je obiskavalo 4973 učencev.

Od teh je bilo šest gimnazij, tri realke, tri realne gimnazije, štiri trgovske, oziroma navtiške šole (akademije). Od teh tri na Goriškem, pet na tržaškem ozemlju, osem v Istri.

dol. Denaturira se z železnim oksidom in vermutom.

Na leto pridelajo do 650.000 q.

Po vseh prostorih, kjer naju je vodil uradnik, se širi slab zrak, ki diši po kloru. Vendar imajo delavci zdravo barvo in so mi odgovorili, da so popolnoma zdravi. Pri odhodu mi je dal uradnik nekaj prav lepih solnih kristalov.

Nato sva si ogledala Hall.

Mesto je starejše od Inomosta. Stari del je sezidan na nizkem gričku in je prava slika srednjeveških mest. Znamenita je župna cerkev v gotskem slogu iz 14. stoletja zaradi grobov raznih domačih plemenitašev. V cerkvenem zidu je tudi vzdian Speckbacherjev nagrobni kamen, ki je bil prej tukaj pokopan in nedaleč od tu doma. V mestu je tudi njegov spomenik. Na sirovem, neobdelanem podstavku stoji Speckbacherjev kip (kot „Schützenmajor.“) Razen občinske hiše, ki je tudi stavba iz 14. stoletja, je v mestu znameniti grad „Haasegg“. Ima visok, okrogel stolp, ki se imenuje „Münzturm“. V tem stolpu so imeli vsi tirolski vojvode svojo izdelovalnico denarja. Tudi takozvane „Hofer“ ali „Sandwirts-Zwanziger“ so se kovalje tukaj.

Vobče je Hall prav prijazno mesto in ima tudi vojaško garnizijo.

Ambras.

Bil je gorak, solnčen popoldan na velikonočno nedeljo. Meščani so zapuščali mesto, da uživajo krasni dan. Tudi midva nisva čakala doma. Porabila sva ta dan za zadnji izlet.

Ogledala sva si slavni grad „Ambras“, oddaljen pol ure od Inomosta.

Lepa, široka cesta (Fürstenweg) drži do grada. Kakih 10 minut pred njim je nekoliko vstran s ceste takozvani „Tummelplatz“. Nekdaj je služil ta kraj ambrosovim graščakom za njihove viteške turnirje. Danes je že zarasten s smrekami in je bil za domačih vojn pokopališče za padle borilce. Zato vidiš tam polno grobov med visokimi smrekami, ob njih lesene križce, kjer bereš tupatam kak prav izviren verz. Vendar pa je nekaj posebnega videti v hladni senci gozdnega drevja počivati te domače junake, ki jih obiskuje vsako nedeljo mnogo ljudstva.

Ravno o pravem času sva dospela v grad. Ker se je nabralo večje število gledalcev, je pričel grajski oskrbnik razkazovati prostore.

Skozi ogromna vrata dospesh na grajsko dvorišče. Tu je pritična stavba, kjer sta dve veliki dvorani. V njih je lepo urejena zbirka viteških oprav, kopij, mečev in raznega orožja tudi iz tirolskih vojn. Čez prostrano dvorišče smo prišli šele v pravi grad. V pritličju je velikanska dvorana „Spanischer Saal“. Tu so se vršile različne viteške slavnosti. V pritličju je tudi kopalna soba Filipine Welsperjeve. Kakor pripoveduje ljudska pravljica, si je tukaj prerzala žile in umrla. (V resnici pa je Filip. Welsper leta 1580. umrla na pljučni bolezn.) Sploh je ljudstvo močno predrugačilo njeno življensko zgodbo z raznimi romantičnimi dodatki. Sicer pa je bila ona velika dobrotnica ubožnemu ljudstvu.

Po učnem jeziku je bilo šest nemških, osem italijanskih, dva hrvaški srednji šoli. Slovenskih trikrat nič. A zdaj šujte!

Po narodnosti je bilo med učenci:

3175 Italijanov,
821 Slovencev,
634 Nemcev,
278 Hrvatov,
65 drugih narodnosti.

Vlada je vzdrževala enajst srednjih šol, in sicer z nemškim učnim jezikom šest, z italijanskim učnim jezikom štiri (nevštevisi pravkar od vlade prevzeto občinsko realno gimnazijo v Pulju), s hrvaškim učnim jezikom eno srednjo šolo. Slovenskim učnim jezikom nobene. In vendar izkazujejo ti „prekleti“ Slovenci za Italijani največje število srednješkolskih dijakov!

Kje so tu tisti p. n. gospodje, ki se nazivljajo narodni poslanci?

Nemci imajo to, kar jim po pravu niti ne gre, Italijani imajo v razmerju s številom prebivalstva več negoli dovolj. In vendar jadicujejo eni in drugi po svojih glasilih o zapostavljanju na srednješkolskem polju. Kaj pa naj store primorski Slovenci? Preklinjati — morda pomaga to!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca julija K 188.338.76.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znakov se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Klerikalizem v Bosni.

Naša vlada se vedno kaj rada baha, kako je kulturno povzdignila Bosno in Hercegovino. Toda če pregledamo nekoliko natančneje bilanco tega vladnega kulturnega delovanja, tedaj vidimo, da izkazujejo glavni dobiček klerikali in Madjari v veliko obremenitev bosanskega ljudstva. Takoj po okupaciji leta 1879. je začel klerikalizem raztezati svoje grabeljive roke po Bosni in Hercegovini. Če primerjamo sosedno Srbijo, o kateri trde kaj radi nemški listi, da je nekulturna, z Bosno in Hercegovino, tedaj vidimo v pravi luči kulturno delo naše vlade v anektiranih deželah. Srbija ima 2400 učiteljev, 1272 ljudskih šol, Bosna pa 800 učiteljev in 354 ljudskih šol. V Srbiji je 20 srednjih šol in eno vseučilišče, Bosna ima 4 državne srednje šole. Zato pa ima Bosna 800 trapistov, jezuitov in frančiškanov. Sezidalo se je nanovo 24 katoliških samostanov in 200 katoliških cerkva.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Proslava Stanka Vraza.

Vodstvo Zveze se je obrnilo na dež. šol. svet s prošnjo, naj se da učiteljstvu direktiva, kako proslaviti v šolah stoletnico kulturnega veljaka Ilirca Stanka Vraza.

Sklicevali smo se v vlogi na to, da je za stoletnico pesnika Schillerja in za stoletnico Andreja Hofferja tudi izdal dež. šol. svet odlok o proslavi. Dobilo je vodstvo sledeč odlok:

Bezirksschulrat Friedau Z. 603/4/10.

Sr. Wohlgeboren Herrn Oberlehrer Josef Rajsp, Obmann der „Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem“ in Friedau.

In Angelegenheit Ihres Ansuchens vom 10. Juni 1910 Z. III./138 hat der k. k. Landeschulrat mit dem Erlasse vom 18. Juni 1910 Z. 3/4683/2/10 anher eröffnet, daß dagegen kein Hindernis obwaltet, daß die Schüler auf den Gedenktag des Dichters Stanko Vraz als Bezirksangehörigen in angemessener Weise aufmerksam gemacht oder daß aus diesem Anlasse in t e r n e Schulfestveranstaltungen, falls die bezüglichen Programme die Billigung des Bezirksschulrates finden.

Skupščina Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev.

Vodstvo je nadalje prosilo, naj dovoli dež. šol. svet onim učiteljem in učiteljicam, ki grede v Novo mesto na Zavezino skupščino, potreben dopust. Na Štajerskem je namreč povsod še pouk. Odlok se glasi:

K. k. steierm. Landeschulrat

Z. 3 5565/10 Graz am 22. Juli 1910.

Verband slow. Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark. Abschrift. Verbandstag am 6. Avg. l. J.

An den Bezirksschulrat

Cilli Umg.; Drachenburg; Franz; Friedau; Gonobitz; St. Leonhard; Lichtenwald; Luttenberg; Mahrenberg; Marburg Umg.; St. Marein; Oberburg; Ober-Badkersburg; Pettau Umg.; Rann; Rohitsch; Schönstein, Tüffer; W.-Feistritz; Wind.-Graz.

Der Bezirksschulrat wird ermächtigt jenen Lehrpersonen, die an der vom 6. bis 8. August l. J. in Rudolfswert stattfindenden Lehrerversammlung teilnehmen wollen, den erforderlichen Urlaub zu bewilligen und die hiedurch eventuell in Ausfall kommende Unterrichtszeit in geeigneter Weise einbringen zu lassen.

An den Verband slowenischer Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark in Friedau

pestati to izkušajo tudi Filipina Welsperjeva.

Zapustivši grad, sva šla v bližnjo gostilnico, kjer je bilo vse polno meščanov. Ne bi sicer tega omenil, če ne bi videl tam nekaj novega.

V prostrani verandi je bila miza v kotu, natlačena kmetijskih fantov iz okolice. „Echte Tirola Buam“. Poleg njih so sedele njihova dekleta. Na mizi so imeli svoje citre. Pričeli so peti „Schnadahüpfeln“. Eden izmed fantov je pel pesemco naprej, refren pa vsi za njim. Pri tem so udarjali na citre, da je vse donelo. Peli pa so precej kosmate in dekleta so se z njimi vred prav sladko smejala. Mislili so si pač: „Auf der Alm, da gib'ts ka Sünd.“ Bilo je to nekaj pristno domačega-tirolskega. Prav rad sem gledal to neprisiljeno zabavo.

* * *

Naslednji dan je bil dan odhoda.

Ogledal sem si še vojašnico lovskega polka. Vojaki so Poljaki in Busini. Prav prijazni ljudje; prijetno je slišati blaglasno njihovo govorjenje.

Nerad sem se ločil isti dan zvečer od kraja, kjer sem videl toliko zanimivega in lepega. Še hujsa pa je bila ločitev od brata.

No, odpeljal sem se. — Drugi dan popoldne sem dospel vendar v Ljubljano in kmalu potem na Dolenjsko.

Res je: „Povsod lepo — doma najlepše“. Ljubo doma, kdor ga pozna.

Drugi dan sem bil zopet v šoli, in začelo se je staro življenje.